

Projectplan

Datum: 14 juni 2021

Inleiding

Bijen zijn essentieel in ons ecosysteem. Mens en bij zijn al sinds het ontstaan van de mens onlosmakelijk met elkaar verbonden. Je kunt zelfs stellen dat er al eeuwenlang sprake is van wederzijdse afhankelijkheid. De bijen hebben ons nodig om te overleven, maar feitelijk is het andersom ook zo. Tachtig procent van wat wij eten, drinken of dragen (katoen) wordt direct of indirect door bijen bestoven.

Het is van levensbelang dat er met beleid, kennis en liefde voor de bijen wordt gezorgd. Daarmee kunnen we voorkomen dat er niet genoeg bijen zijn om onze gewassen te bestuiven en hoeven er geen soorten uit te sterven. We kunnen dan verdere verschraving van onze natuur en zelfs voedselschaarste tegengaan.

Kortom, als het goed gaat met de honingbijen, gaat het ook goed met ons en onze leefomgeving. De bestuivingsindustrie vertegenwoordigt wereldwijd jaarlijks een geschatte economische waarde van 750 miljard dollar. Niet voor niks is de bij in 2019 door het Earthwatch Institute uitgeroepen tot het belangrijkste wezen op aarde.

Nog even: Bij het lezen van dit plan komt u blauwe passages tegen. Dit zijn vooral puntsgewijze uitwerkingen van het voorgaande stukje tekst.

Bestuiving

Bijensterfte, wat zijn de oorzaken

Het gaat helaas niet goed met de bijen. Gebrek aan biodiversiteit (te eenzijdige beplanting op te grote oppervlakken), het gebruik van pesticiden in de landbouw en de varroamijt zijn de belangrijkste oorzaken van bijensterfte.

De eerste twee oorzaken, die hun effect hebben op alle bestuivers, worden gelukkig al door grote groepen mensen bestreden. Iedereen haalt de tegels uit zijn tuin, plant bloeiende planten en zaait bloemenzaad. Er bestaan invloedrijke en omvangrijke internationale lobby's tegen het gebruik van pesticiden.

Varroamijten op een bij

Als echter deze beide oorzaken onder controle zijn, hebben we nog altijd de varroamijt. Het is een parasiet ter grootte van een speldenknop, afkomstig uit Azië (dus niet inheems), die zich vooral nestelt in het broed van de honingbij om zich daar te vermeerderen en virussen te verspreiden. Omdat honingbijen in 'volken' leven heeft dat verwoestende gevolgen. De varroa heeft zich binnen een tijdsbestek van vijftig jaar wereldwijd verspreid. De bijnaam van deze parasiet is niet voor niets de 'Varroa Destructor'.

Nederland, wat speelt er nog meer

Behalve de hierboven beschreven wereldwijde oorzaken, kan in Nederland ook het gemiddelde niveau van de imker tot de ernstige problemen gerekend worden. Gedegen en actuele kennis over bijen ontbreekt helaas bij te veel imkers. Er bestaat in Nederland geen certificering voor imkers en het is ook geen beschermde titel. Iedereen die dat wil kan zichzelf imker noemen. Hierdoor wordt er veelal geïmkerd 'tegen de bijen', in plaats van 'voor de bijen'.

De behoefte aan het volgen van een kwalitatieve opleiding is gelukkig heel groot, vooral in het westen van ons land, maar het aanbod is klein en eenzijdig, waardoor er jarenlange wachtlijden ontstaan.

Daarnaast zijn imkers in Nederland niet gewend om samen te werken, kennis te delen en zich georganiseerd in te zetten voor het behoud van de bijen.

Er is dus nogal wat aan de hand. In punten samengevat komen we tot de stand van zaken.

Huidige situatie:

- het gaat slecht met de bijen;
- het gaat slecht met de ecologie in NL in het algemeen;
- de bijensterfte is zeer hoog als gevolg van de varroa parasiet en diverse bijenvirussen;
- bijen ondervinden heel veel last van het gebruik van insecticiden en pesticiden;
- er zijn te weinig vakkundige imkers in NL die in staat zijn om de bijen zodanig te faciliteren dat hun kans op overleving toeneemt;

- er zijn in Nederland geen vakkundige imkeropleidingen van hoog niveau (zoals bijvoorbeeld in Duitsland, Oostenrijk en Zwitserland de opleiding tot Imker Meester / Beroepsimker). Een professionele opleiding is van levensbelang voor de toekomst van de bijen;
- de vraag naar goede opleidingen en bijscholingscursussen is zeer groot en het aanbod is erg beperkt;
- er is veel voedselconcurrentie tussen honingbijen en wilde bestuivers als gevolg van ondeskundige plaatsing van bijenvolken;
- er zijn in Nederland geen professioneel geleide praktijkgerichte kennisplatforms waar op alle gebieden van imkeren kennis kan worden gedeeld.

Wat willen we eraan doen

Stichting BeeSerious is van mening dat meer professionele en actuele kennis bij imkers een enorm verschil kan maken en in Nederland een positieve boost kan geven aan de gezondheid en daarmee het voortbestaan van de bijen. De Nationale Bijen Strategie (Ministerie LNV) onderschrijft dit standpunt.

Als partner van de Nationale Bijen Strategie wil BeeSerious een opleidingsprogramma ontwikkelen om imkers op te leiden tot vakkundige professionals die alle facetten van het imkeren beheersen. Daar komt nogal wat bij kijken, dus het betreft een meerjarige opleiding.

Imker aan het werk

Wat wil Stichting BeeSerious, gespecificeerd:

1. Het opleiden van deskundige professionals die alle facetten van het imkeren beheersen (professionaliseren van het houden en telen van gezonde en vitale honingbijen);
2. Het ondersteunen en professionaliseren van de imkerij door het opleiden van imkers die:
 - a. uitgebreide kennis en ervaring hebben om geheel zelfstandig en op verantwoorde wijze meerdere bijenvolken te kunnen beheren. Dat betreft bijenvolken bestaande uit de volgende rassen/hybriden;
 - i. *Apis mellifera mellifera* (de donkere of zwarte inheemse honingbij);
 - ii. *Apis mellifera carnica* (de carnicabij);
 - iii. *Apis mellifera buckfast* (de buckfastbij)
 - b. de gezondheid van de honingbij kunnen borgen en waar mogelijk verbeteren door deelname aan onderzoeksprogramma's, met name ten aanzien van de varroamijt (*Varroa Destructor*);
 - c. de voedselconcurrentie tussen alle bestuivende insecten in balans kunnen houden;
 - d. op een deskundige wijze rekening houden met wilde bestuivers;

- e. geen schade toebrengen aan het ecosysteem bij plaatsing van honingbijenvolken (natuurinclusief handelen o.b.v. beheerrichtlijnen);
- f. deskundig zijn ten aanzien van de efficiënte inzet van honingbijenvolken voor de bestuiving van voedselgewassen en planten;
- g. naast kennis over honingbijen ook kennis hebben van het:
 - telen en houden van hommels;
 - telen en houden van metselbijen;

Cursisten die dit leerprogramma met goed gevolg hebben afgelegd komen in aanmerking voor een door het Ministerie van LNV nog in te stellen geregistreerde 'Imkerlicentie';

Koninginnenteelt

Alle facetten van het imkeren, waar moet je dan aan denken

BeeSerious wil bijenhouders en imkers gaan opleiden op een kwalitatief hoog niveau, zodanig dat zij alle facetten ten aanzien het houden van bijen beheersen. Dat is heel gemakkelijk in één regel opgeschreven, maar waar moet je dan precies aan denken. Wat zou elke bijenhouder/imker in zijn/haar basispakket moeten hebben zitten?

Hieronder een opsomming van onderwerpen die als rode draad steeds door de opleiding heen lopen. Een echte imker is zoveel meer dan alleen een 'bijenhouder'. Het is belangrijk dat een aankomend imker bekend (en later vertrouwd) raakt met wat er allemaal komt kijken bij het imkeren, van hygiëne tot wetgeving en van ambassadeurschap tot bedrijfsvoering.

- verzorging van de bijenkolonies van diverse rassen;
- bijengezondheid;
- het beoordelen van de prestaties en ziekteresistentie van bijenvolken;
- het verwerken van teeltwaarden;
- het telen van genetisch hoogwaardige ziekteresistente bijenkoninginnen en bijenvolken;
- honingooft, -verzorging en -verwerking en bijbehorende wetgeving;
- kennis van bijenbehuizingen en overige imkerbenodigdheden;
- wasproductie, -verzorging en -verwerking;
- de verfijning van de bijenproducten honing en was;
- het beheersen van commerciële en zakelijke basiskennis;
- innovatie in de bijenhouderij;
- kennis bestuivingsprocessen;
- plantkunde;

- ecologie en biodiversiteit;
- didactische vaardigheden;
- het creëren van meer maatschappelijk bewustzijn ten aanzien van ecologie in het algemeen, en (honing)bijen en overige bestuivende insecten in het bijzonder.

Droomtuin voor bijen

Hoe ziet de imkeropleiding er in de praktijk uit?

BeeSerious denkt aan een opleiding in drie opeenvolgende jaren. Hieronder een opsomming van de indeling van het programma per leerjaar, om een meer concreet beeld te schetsen.

Het instapniveau van het eerste opleidingsjaar (beginnend imker) vraagt om een denkniveau van minimaal mbo 4. Daarnaast is in de latere opleidingsjaren kennis van de Engelse en Duitse taal vereist, omdat vakliteratuur ook in die talen aangeboden zal worden.

De tijdbelasting die een imkeropleiding vraagt is, afhankelijk van het denkniveau en de motivatie van de student, gemiddeld één dag per week. Tijdens het winterseizoen zal vooral theorie aan bod komen en tijdens het bijenseizoen vanzelfsprekend de praktijk.

Wanneer de eerste twee opleidingsjaren doorlopen zijn, kan een imker in principe aan de slag bij een grote imkerij. Na het derde leerjaar kan de professionele, gecertificeerde imker vol vertrouwen zelfstandig aan de slag. BeeSerious blijft altijd beschikbaar als vraagbaak om op terug te vallen.

Sneak-peek

Er wordt een sneak-peek programma ontwikkeld dat aangeboden kan worden aan belangstellenden op mbo-opleidingen. Op deze manier kunnen we jonge, talentvolle mensen interesseren in onze imkeropleiding. Een samenwerking met één of meerdere Rotterdamse mbo-opleider(s) is daarom belangrijk.

Te ontwikkelen imkeropleiding

1.- beginnend imker (1e jaar)

- geschiedenis van het bijenhouden;
- basisveiligheid;
- basiskennis biologie van de honingbij
- basiskennis bijengedrag en -communicatie;
- basis jaarrond verzorging van bijenvolken;
- basis bijengezondheid en eenvoudige ziektebestrijding;
- basis plantkunde en bestuiving;
- basis honinggoest, -verzorging en -verwerking;

- basis praktijkkennis imker handelingen / zelfstandig werken;
- toegepaste informatietechnologie en digitale kastkaarten (Beep).

2.- deskundig imker (2e jaar)

- differentiatiejaar naar bijenras (zwarte bij, carnicabij of buckfastbij);
- voortgezette praktijkkennis met eigen volk(en);
- basis koninginnenteelt theorie en praktijk;
- basis werkmethoden, reizen met bijen;
- voortgezette biologie van de honingbij;
- voortgezette bijengedrag en -communicatie;
- voortgezette bijengezondheid en ziektebestrijding;
- voortgezette plantkunde en bestuiving;
- toegepaste informatietechnologie, genealogische databases en onderzoek (Beebreed en B-Good).
- teeltboek- en databasebeheer.

3.- professioneel imker (3e jaar)

- entomologie;
- professionele koninginnenteelt en kunstmatige inseminatie;
- professionele imker technieken en werkmethoden;
- teelt en houden van hommels en metselbijen;
- professionele bestuivingskunde;
- beoordelingssystematieken;
- toegepaste genetica en databasebeheer;
- didactiek;
- ecologie;
- marketing en verkoop;
- recht en (circulaire) economie;
- duurzaamheid en innovatie;
- toegepaste project-, strategie- en risicomanagement;
- bijenambassadeurschap;

Koningin met haar hofhouding

Planning ontwikkeling imkeropleiding

Bedoeling is daadwerkelijk te starten met werken aan de ontwikkeling van de opleiding tijdens het winterseizoen van 2021-2022, om vervolgens aan het begin van het winterseizoen van 2022 te starten met een pilot van het eerste jaar. We doen dit op een locatie in Rotterdam en hopen vanzelfsprekend op veel belangstelling vanuit Rotterdam. Als er dan een volledig jaar proefgedraaid is, kan eind 2023 de opleiding voor het eerst in het echt gestart worden.

Professionele imker aan het werk

Beoogde samenwerkingen en partners

Doel is de opleiding zo neutraal mogelijk aan te bieden, zodat studenten zelf kunnen onderzoeken welke manier van imkeren het beste bij hun persoonlijke interesse aansluit. Daarom zullen verschillende soorten professionele (evt. wetenschappelijke) imkers betrokken worden bij de opleiding.

Heel belangrijk vindt BeeSerious het ambassadeursschap voor de bijen. In dat kader, maar ook in het kader van wetenschappelijke en educatieve ondersteuning, wil BeeSerious graag een partnerschap aangaan met Koppert (Berkel en Rodenrijs, zij bieden een geïntegreerd systeem van specialistische kennis en natuurlijke, veilige oplossingen die de gezondheid, weerbaarheid en productiviteit van gewassen verbeteren. <https://www.koppert.nl>)

Voor het sneak-peek programma is een samenwerking met één of meerdere Rotterdamse mbo-opleider(s) zeer wenselijk.

Stichting BeeSerious is reeds partner van de Nationale Bijen Strategie. Het is belangrijk tijdens het ontwikkeltraject steeds voeling te houden, zodat het opleidingsprogramma beantwoordt aan de opgestelde beleidspunten.

Overige te ontwikkelen educatieve programma's

Naast de beschreven imkeropleiding is Stichting BeeSerious van plan om ook programma's voor basisscholen, groepen kinderen en groepen volwassenen te ontwikkelen.

Educatie programma voor basisscholen

Er is een leuke educatieve film ontwikkeld door de NBV, genaamd 'De Bij en Wij'. Daarnaast is er bijvoorbeeld de mogelijkheid om via de NME (Natuur- en Milieu Educatie) een leskist te lenen. Het bedrijf Koppert (teelt van insecten en schimmels voor toepassingen in de landbouw) ontwikkelde samen met Naturalis een wat algemener programma waarin de bestuiving van gewassen door insecten uitgebreid aan bod komt: 'Van zaadje tot tomaatje'.

Basisschoolleerlingen krijgen meestal in de klas een paar voorbereidende lessen, bestaande uit een film en een paar informatiemomenten. Daarna is het de bedoeling dat een schoolklas zich op locatie een middag bezighoudt met een 'Bijensafari'. Toepassing van dit programma levert voor de leerkracht de noodzakelijke punten op binnen het lesprogramma.

Zwak punt hierin is echter de verplichting om met een schoolklas naar een locatie te moeten.

Scholen kiezen per schooljaar twee, hooguit drie activiteiten buiten de school. Dit in verband met de lastige organisatie van vervoer en ouderbegeleiding.

Stichting BeeSerious wil een compleet programma aanbieden waarbij de grote praktijkopdracht gewoon in de klas gedaan kan worden, zodat meer scholen kunnen kiezen voor het opnemen van een lesprogramma over bijen.

Er bestaat ook behoefte aan een 'spreekbeurtpakket' dat door een basisschoolleerling (bovenbouw) gebruikt kan worden om zijn/haar spreekbeurt kracht bij te zetten. Hierin moet voldoende informatie zitten, maar ook informatief uitdeelmateriaal wat kinderen mee naar huis kunnen nemen. Ze zeggen niet voor niks: Bereik je de kinderen, dan bereik je ook de ouders.

Imker met basisschoolleerlingen

Excursieprogramma voor kinderen

Vaak krijgen we de vraag om iets te organiseren voor een groep basisschoolkinderen. Daarbij worden vaak kleinere groepen bedoeld dan een schoolklas. Graag zouden we één van onze locaties een meer permanente educatieve functie geven, zodat dit op meer reguliere basis mogelijk is. Hiervoor zullen verschillende materialen ontwikkeld moeten worden en ook spullen aangeschaft, zoals beschermende kleding voor de kinderen.

Spreekbeurtpakket

Regelmatig krijgen we bezoek van basisschoolkinderen die informatie nodig hebben om een spreekbeurt voor te kunnen bereiden. We leiden ze dan rond en vertellen ons verhaal. Om ze goed beslagen ten ijs te laten komen, zou het leuk zijn om ze een pakket mee te kunnen geven met informatie om in de klas uit te delen. Ook dit willen we graag ontwikkelen.

Verder ontwikkelen lezingenprogramma voor volwassenen

In principe is de basis hiervoor in de voorgaande jaren reeds gelegd door het grote aantal lezingen dat er in het verleden gegeven is. Er is behoefte aan korte (maximaal 10 minuten), middellange (tussen de 15 en 30 minuten) en lange programma's. Uiteraard dient de boodschap in deze presentaties eensluidend en actueel te zijn. Het is dus zaak steeds kritisch te kijken naar de ontwikkelde materialen. Omdat dit traject zo lang heeft stilgelegen wegens COVID-19 en er toch veel ontwikkelingen hebben plaatsgevonden, is het belangrijk hier vanuit verschillende kanten met frisse blik naar te kijken.

Op termijn zullen al deze programma's vanuit het door Stichting BeeSerious beoogde expo-info bijencentrum ingezet kunnen worden.

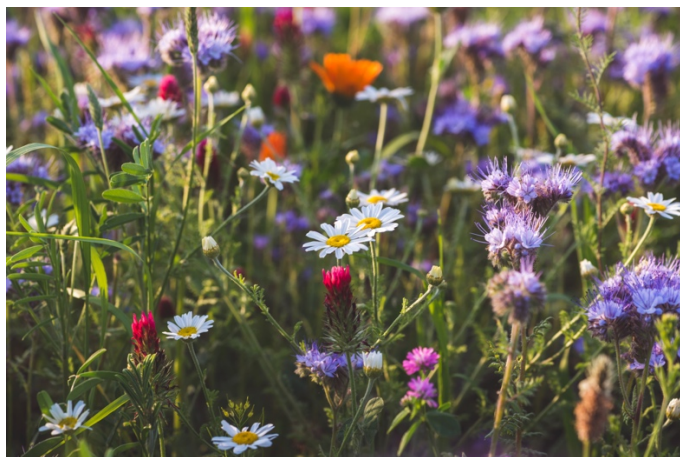

Standplaats

Samenwerkende en ondersteunende partijen

Stichting BeeSerious heeft in de loop van de afgelopen jaren zowel in materieel als immaterieel opzicht veel ondersteuning gehad. Hieronder een greep.

Stichting Zabawas, Swart van Essen, Ars Donandi, ASN Foundation, Rabo Coöperatiefonds, Rabobank Lansingerland, Rabobank Rotterdam, Fonds Schiedam Vlaardingen e.o., Elise Mathilde fonds, Pure Energiefonds, Gravin van Bylandt Stichting, Prins Bernhard Cultuurfonds, Rotary Lansingerland, Gemeenschapsfonds Schiedam, De Bibliotheek Schiedam, Stichting bevordering van Volkskracht, MKB-Belangen, Gemeente Schiedam, De Overkant Ouddorp, Gemeente Lansingerland, Gemeente Brielle, Vrachtwagenparking Seggelant, VTV Onrust, De Pluktuin Oostvoorne, Golfbaan Broekpolder Vlaardingen, Golfbaan Burggolf Zoetermeer, ONS Schiedam, Maasstad Ziekenhuis, Waterschap Hollandse Delta, Dhr. Den Braber Oudenhorn / Provincie Zuid Holland, Imkerij De Bijeneter, NBV, VCI, Magneet Communicatiecentrum, SchieTV, Jacques Tange, Stedelijk Museum Schiedam, Dubbelklik, Daan's Honing, Buckfastimkers.nl, Stichting De Duurzame Bij, 't Buitenbeest Zoetermeer, Het Ielgat Amen, Het Bijenhuis Wageningen, Koppert Foundation, Maas & Kleiweg Advies, Zorgboerderij Moed en Vertrouwen, Natuurlijk Westland, CityLab010 en Serious Bee Distillers.

Wilde bloemen

Referenties:

Het bestuur van Stichting BeeSerious:

Mevr. A. Loef (voorzitter)

Mevr. A. Vromen (penningmeester)

Dhr. R.B. Janssen (penningmeester)

Mevr. J. Hulshoff (bestuurslid)

Mevr. K. van Heijst (bestuurslid)

Gemeente Schiedam, Mevr. L. Buist

Gemeente Brielle, Dhr. A. Boogaardt

VTV Onrust, dagelijks bestuur

De Pluktuin Oostvoorne, Mevr. M. Konsman

Burggolf Zoetermeer, dhr. B. Lotgerink

Koppert Foundation, dhr. E. Moerman

MK Advies (Maas & Kleiweg), dhr. T. Bierens

Waterschap Hollandse Delta, dhr. J. Heerink

Provincie Zuid Holland, dhr. L. den Braber